

U bent te kwader trouw: de Simone de Beauvoir persoonlijkheidstest

Iedereen vertelt smoesjes. En iedereen vertoont wel eens vluchtgedrag. Ook u. Simone de Beauvoir maakte een typologische indeling van de manieren waarop wij onze verantwoordelijkheden afschuiven en 'te kwader trouw' zijn. Ook u past in haar schema.

Door Daan Roovers, voormalig hoofdredacteur FM. FM nr. 1/1999

U bent liever lui dan moe. U bent bang om uw nek uit te steken. Te laf om uw fouten toe te geven. Altijd driftig op zoek naar een goede smoes om uw gebrek aan doorzettingsvermogen te maskeren. Doodzonde, u verprutst uw kansen en u bent niet de enige. We zijn allemaal diep te kwader trouw, steeds bezig om op inventieve manieren onze verantwoordelijkheden af te schuiven. Iedereen heeft daar zo zijn eigen ingesleten slechte gewoonten voor. Makkelijk zat, want er zijn altijd redenen, oorzaken en uitvluchten te verzinnen die het gedrag legitimeren. 'Sorry, ik kon niet anders.'

Daar maakt Simone de Beauvoir korte metten mee. 'We zijn veroordeeld tot vrijheid', doceert zij streng doch rechtvaardig. Vrijheid is geen ideaal, het is een opdracht. U bent vrij; u moet het zijn; en u moet het ook nog willen zijn ook. Er bestaan geen verzachtende omstandigheden: een moeilijke jeugd, een gecorrumpeerde staat, een kwakkelende gezondheid, niets ontslaat ons van de plicht om zelf iets van het leven te maken. Wie zijn vrijheid verloochent, is een lafaard. Maar de Beauvoir laat ons niet in de steek: iedereen heeft mogelijkheden.

Akkoord, we zijn alleen op de wereld, zonder God, zonder absolute monarch. We moeten het zelf uitzoeken. Maar de moraal van dit verhaal is dubbelzinnig. Zie er ook de zonzijde van: wees blij dat het leven geen zin heeft, dan kun je die er zelf aan geven.

De Beauvoir omschrijft vijf archetypen van kwade trouw. Deze vijf wegen vormen een atlas van sluiproutes om aan je verantwoordelijkheid te ontkomen. Ken uzelf: breng uw slechte gewoonten in kaart en bepaal op welke wijze u zich dagelijks aan kwade trouw schuldig maakt.

Ga als volgt te werk. Er zijn vijf soorten mensen die te kwader trouw zijn: de serieuze mens, de nihilist, de avonturier, de gepassioneerde en de estheet. Lees de beschrijvingen van deze typen door en kijk welke het best bij u past. De omschrijving die het meest op u van toepassing is, is uw zonneteken, uw sterloze sterrenbeeld. Wellicht herkent u zich ook nog in een andere typering, dat is uw ascendant. Met deze twee coördinaten kunt u uzelf in bijgaand schema indelen. Doe dit vooral samen met uw geliefden, burens en familieleden. Zij zullen meedogenlozer voor u zijn dan uzelf.

De serieuze mens

Bent u een serieuze mens, dan bent u evenwichtig en betrouwbaar. Een stabiele figuur, bepaald geen twijfelaar. U staat met beide benen op de grond en bent niet te beroerd om u in te spannen voor een belangrijke zaak: de verbetering van de wereld, de politiek, de wetenschap, als het maar een hoger doel dient dan het eigen leven. U hecht veel waarde aan de objectiviteit van uw oordeel. U kent uw rechten en plichten en u beroept u daar ferm op. U neemt uzelf volkomen serieus in de rol die u heeft - als manager, als ouder, als boezemvriend. Wie serieus is, ziet de wereld als een kant-en-klaar gegeven; waarden zijn welomschreven codes. Serieusheid is de meest voorkomende vorm van kwade trouw. Dat is ook logisch, want we zijn allemaal ooit serieus geweest, als kind.

Een serieuze mens is formalistisch, een ambtenaar: u doet wat men van u verwacht. Maar u bent te weinig subject. U plaatst de moraal buiten uzelf en u gehoorzaamt. En daarin schuilt de kwade trouw. U doet iets omdat het goed is, en niet omdat u het goed vindt. Of vaker nog wordt uw handelen gemotiveerd vanuit het idee dat het ergens nuttig voor is - goed voor het milieu, voor de emancipatie of zoiets vaags als 'het algemeen belang'. Omdat de wereld een gegeven is en individuele daden daar niet veel verandering in brengen, zet u uzelf niet op het spel. U bent voorzichtig en om die reden goed tegen het leven opgewassen.

Voorbeelden van serieuze types: Aristoteles, Kant, Hegel en Roovers.

De nihilist

Bent u nihilist, dan vindt u serieuze mensen maar naïef. Kinderlijkheid is leuk, maar je moet het niet meeslepen naar je volwassenheid. Ja, ooit had u ook idealen, maar u bent ouder en wijzer geworden en vooral teleurgesteld geraakt in de maakbaarheid van de samenleving en het leven. U bestrijdt de wereld van de serieuze mens; u weet inmiddels beter. Alles wat het hier en nu

overstijgt, is uw inspanning niet waard.

De vrijheid van de nihilist is een negatieve vrijheid: u verhoudt u expliciet tegenover bepaalde vroegere waarden waar u zich inmiddels van heeft afgekeerd - u heeft zich ontworsteld aan de kerk, aan de burgerlijke moraal en aan alle grootse idealen. Een positieve vrijheid, een nieuw doel in het leven, komt er niet voor in de plaats. Eens ontgoocheld, altijd ontgoocheld.

Met een nihilist kun je lachen. U bent een piskijker die vaak nog gelijk heeft ook als u zegt dat de wereld geen doel heeft en het leven van een enkel individu al helemaal niets voorstelt. Ook uw gesomber over de dood - 'de enige waarheid van het leven' - werkt bevrijdend.

Uw manco is dat u uw persoonlijke teleurstelling op de rest van de wereld projecteert. U grijpt één sombermakend aspect van de wereld bij de strot en boetseert daaruit een heel apocalyptisch scenario. U ontkent het hele leven en beschouwt het als een lange hindernisbaan naar de dood. En tot die tijd wacht u af. Dat is uw kwade trouw: u trekt u terug uit de wereld. Aan uw lijf geen polonaise.

Voorbeelden van nihilisten: Popper, Feyerabend, Cioran en Van Middelaar.

De avonturier

Bent u avonturier, dan bent u een vermomde nihilist. Uw sceptische houding valt op het eerste gezicht nauwelijks op omdat u zich vol overgave in allerlei ondernemingen stort: in reizen, politiek of in de liefde. U beleeft duidelijk plezier aan uw activiteiten. U bent tamelijk onverschillig voor de inhoud en het welslagen van uw ondernemingen; u houdt van actie om de actie.

Een avonturier is een vrolijke en vitale persoon, een solipsistische held. Niet kapot te krijgen. Als een project mislukt, bent u binnen de kortste keren weer opgekrabbeld om zonder enige rancune aan een nieuw project te beginnen - 'Nou ja, volgende keer beter'. U kunt uitstekend relativeren.

Uw kwade trouw schuilt erin dat u niet geheel authentiek bent. Uw handelingen zijn gratis. U meent het allemaal niet zo serieus, maar dat weerhoudt u niet om u volledig in uw daden te verliezen. U bent wat springerig en ongrijpbaar. 'Je weet niet wat je wilt', zou een buitenstaander zeggen. Die constatering klopt niet helemaal, want u wilt gewoon op elk moment wat anders. U kunt geen enkele betekenis uit uw omgang met de wereld of met andere mensen afleiden, omdat u die uiteindelijk niet echt serieus neemt.

Voorbeelden van avontuurlijke types: Erasmus, Bacon, Voltaire en Eskens.

De gepassioneerde

Bent u gepassioneerd, dan heeft u in tegenstelling tot de avonturier een duidelijk doel voor ogen. En daar stapt u niet meer van af. Uw doel is niet abstract of ontleend aan anderen. U kiest uw eigen doel: u wilt *díe* partner, *díe* baan, *dát* huis en alles moet daarvoor aan de kant. U bent zeker bereid om u daarvoor flink in het zweet te werken; u bent een doorbijter.

U bent energiek en eigenzinnig. U beperkt uw aandacht tot het project waar u uw zinnen op heeft gezet. U bent trots en weigert u te voegen naar vreemde wetten. Indien nodig doorkruist u elk bestemmingsplan, elke sociale conventie of elke werkafpraak als die u van uw doel afhouden. De wereld is een geheel van hulpmiddelen, die u naar believen inzet voor u uw eigen doel.

Een gepassioneerd mens is een eenzame held. Met u valt nauwelijks te communiceren. U heeft plannen en al begrijpt de hele wereld niet wat u bezielt, u gaat door. Daarmee maakt u u op een tragische manier afhankelijk van uw gekozen object. U bent weinig flexibel en fanatiek: een driftige drammer. U bent te kwader trouw omdat u, verblind door uw eigen onderneming, de vrijheid van anderen over het hoofd ziet en de wereld alleen *díe* betekenis heeft die u er zelf aan geeft. U bent iets te veel een subject. Voorbeelden van gepassioneerden: Descartes, Schopenhauer, Nietzsche, Wittgenstein, Gude en Dohmen.

De estheet

Bent u estheet, ach, dan leunt u op uw gemak achterover en beziet het ijverige gekrioel om u heen. U laat u de kop niet gek maken en peinst er niet over voor een of ander nobel doel of een politieke actie uw bed uit te komen. Waarom zou u? Waartoe al die commotie? U heeft geen enkele reden om te handelen omdat in uw visie geen enkele oplossing beter is dan een andere. Democratie, verlicht despotisme, aristocratie, ze hebben allemaal zo hun voors en hun tegens. U kiest op puur subjectieve gronden voor de bekoorlijkste optie, en u verliest u er nooit in. U kijkt met een onpartijdige belangstelling naar de wereld, zoals een historicus naar het verleden kijkt. U windt zich niet op: de esthetische blik is onpersoonlijk, onthecht. Een estheet is een historicus van het heden.

U heeft een serene belangstelling voor kunst en cultuur, voor zinnelijke schoonheid, meer dan voor politiek want liberalisme of socialisme, het is u allemaal om het even.

De esthetische houding is gerechtvaardigd tegenover het verleden, maar als deze zich doorzet in het heden is er sprake van kwade trouw. Die bestaat eruit dat u geen andere verhouding tot de wereld heeft dan vrijblijvende contemplatie. Daarvan wordt u inert; u wacht af en ontloopt de waarheid, die in uw ogen trouwens helemaal niet bestaat. U heeft nauwelijks impulsen tot handelen; u weet altijd wel een argument tegen. Liever verkiest u om de wereld te observeren.

Voorbeelden van estheten: Hume, Foucault, Rorty en Simon.

@eind = Vrij naar Simone de Beauvoirs *Pleidooi voor een moraal der dubbelzinnigheid* (1946), uitg. Bijleveld.